

Justyna Wojciechowska

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

jwojciechowska@ath.bielsko.pl

Językowe rytuały w komunikacji

Rytuał jest wszechmocny i – jak wszystkie moce – jest niebezpieczny.
Jest również wzbogacający i ludzki, jest środkiem
komunikacyjnego tworzenia ładu społecznego,
zarządzania stosunkami społecznymi, które są pełne znaczenia¹.

Eric W. Rothenbuhler, *Komunikacja rytualna*

Temat powstał z przekonania, że proces komunikacji wpisuje się w określoną rytualizację, którą warunkują zarówno intencja nadawcy, jak i kontekst sytuacyjny. Każda jednostka, podporządkowana określonym znakom, akceptuje panowanie rytuału. Rytuał jest odbierany jako moc, która nie uznaje przeciwstawienia. W istocie jest inaczej. Rytuał stanowi porządek znaków, który nabiera mocy pod warunkiem naszej akceptacji, naszego przyzwolenia. Jednocześnie codzienna interakcja rozprasza skupienie naszej uwagi na rytualizacji, przez co rzadko o niej myślimy, ale to nie oznacza, że nie podlegają jej nasze działania i rozmowy. Rytuał jest niezbędny dla zachowania ładu, to symboliczny środek konieczny do nadawania społecznej formy. Nie zniewala, ponieważ wymaga akceptacji².

¹E.W. Rothenbuhler, *Komunikacja rytualna. Od rozmowy codziennej do ceremonii medialnej*, tłum. J. Barański, Kraków 2003, s. 161.

²Tamże, s. 159–160.

Jako pomysłodawczyni zaproponowałam ujęcie rozważań w perspektywie codziennej rozmowy, jak również szeroko rozumianej ceremonii. Tematyczny zakres okazał się rozległy. Autorzy przeanalizowali zagadnienie z różnych perspektyw: definiowania, emocjonalności, wyróżnień w postaci operatorów, odstępstw, czytania, codziennych zachowań, przekładoznawstwa. Przedmiotem refleksji stała się reklama, w tym nie tylko współczesna, ale również dawna. W wybranych tekstach dokonano porównania językowych rytuałów na tle zmieniającego się charakteru codzienności oraz historii dziejów. Odniesieniem dla rozważań stały się teksty literackie i potoczne. Autorzy zwrócili uwagę na rytualność dyskursu kulturowego, jak również na brak rytuałów w opowiadaniach potocznych. Odrębny charakter rozważań stanowi ujęcie pedagogiczne, w którym, jak dowodzą Autorzy, rytuały również odgrywają istotną rolę. Diagnoza i terapia, sprawność komunikacyjna i mediacje, spotkanie z Innym podlegają rytualności, która w znacznej mierze warunkuje powodzenie realizacji zakładanych w nich celów.

Rytualizacja organizowana przede wszystkim przez słowa, kontakt i relacje, w tym również międzykulturowe, jest stale obecna w naszym życiu. Brak rytualności skutkuje określonymi odstępstwami. Publikacja nie wyczerpuje tematu, ale zarysowuje możliwe kierunki rozważań. W moim przekonaniu Autorom udało się stworzyć miejsce, w którym stawiają pytania dotyczące rytuałów w komunikacji, udzielają na nie odpowiedzi, dzięki czemu tworzą przestrzeń otwartą dla przemyśleń Czytelników. Rytuały najczęściej są tożsame z normą, grzecznością, protokołem, etykietą. Dyskusja nad schematami i sposobami ich funkcjonowania w języku powinna być podejmowana stale ze względu na rzeczywistość, która podlega przeobrażeniom przede wszystkim w kontekście społecznym. Wierzę, że tak będzie.

Justyna Wojciechowska

Language Rituals in Communication – Introduction

[Introduction to: „Świat i Słowo” – „World and Word” 2018, vol 30.]

Keywords: ritual, language, communication

Słowa kluczowe: rytuał, język, komunikacja